

Ni la tindran mai, mal que la massificació dels lectors baixi el llistó de l'exigència, mal que una part important dels creadors abaixi els braços amb resignació impotent, i amenaçat d'extinció i presa de pànic, s'aplegui al nou dictat. És irrellevant si ho fan o no, perquè tal com estan les coses, el procés no té aturador. En nom de la sociologia –no de la literatura– es construeixen nous olímpics amb la tradició feta a mida per vendre, literalment i en tots els sentits, ens textuais propis de tallers d'escriptura –institucions que em mereixen tot el respecte, d'altra banda–, però dubtosament homologables, tret de sorpresa o excepció, en la gran tradició.

El fenomen no és nou. La literatura –i l'art en general– popular i d'entreteniment, el fullotó i el subproducte han existit sempre. Però que Corín Tellado, Marcial Lafuente Estefanía, Vizcaíno Casas i Rafael Pérez y Pérez venguessin més llibres qualsevol d'ells sol que Sánchez Ferlosio, Delibes, Cunqueiro, Rodoreda i Espriu junts no va fer mai trontollar, que jo recordi, l'edifici de l'*statu quo* de la història de la literatura en curs. No és el fet en si, que ha estat sempre, sinó el trastocament de l'escala de valors el que resulta alarmant, la barreja, i que a més l'acceptin amb més o menys credulitat tots els sectors afectats, inclosos els escriptors. Que el gran tema de conversa siguin les vendes pot ser comprensible entre editors, distribuïdors i llibreters, però ja sembla més pervertit entre autors. I fins i tot pel que fa als editors ens hauria d'inquietar: a un, que va néixer per la lletra en temps en què aspiraven a ser líders d'opinió intel·lectual, creadors de tendències d'estil i promotors de visions del món, se li fa estrany veure'ls convertits en simples competidors pel mercat.

Imaginar la restauració de l'escala de valors intel·lectual és anar ingènuament contra el signe ineluctable del temps? Presumir de vendre més és com presumir de tenir més diners. Tots ho preferim, sí, però fer-ho explícit a dalt de tot de les prioritats potser és confondre una mica les coses.*

PARLEM-NE

Baltasar Porcel (2/3)

JOAN SOLÀ

Vegem uns quants detalls de les característiques lingüístiques de les tres novel·les de Porcel esmentades l'altre dia: *Solnegre* [S], *El cor del seneglar* [C] i *L'Emperador o L'ull del vent* [E].

Algú s'ha preguntat si Porcel usa un llenguatge gaire carregat de trets baleàrics. A mi m'ha semblat que *Solnegre* conté força més ambient lingüístic de la terra de l'autor que les altres dues. Totes tres tenen molt de lèxic local: *encirat, esbucar-se, horabaixa, nín, al·lot, esvergar...*; i fraseologia: *perventura, a rompre 'abundantment' («la vella Vaca devia beure aigua a rompre»), a voler*. En morfologia verbal, a *Solnegre* trobem amb naturalitat la primera persona del present d'indicatiu sense desinència: *estim, pens, record, trob*; amb naturalitat però alhora de manera incoherent, a la vora de la terminació més general, fins en la mateixa pàgina o línia: «I em *trob* amb les mans buides. He de fer, *necessito* quelcom», «*miro* enfront i ho *trob* tot buit». Altres formes verbals: *vengueren, tornàs*, etc. Les altres obres eliminen gairebé totalment aquesta part de l'«ambient». En sintaxi, ensopego a *Solnegre* una construcció típica de les Balears, la tercera persona del plural amb valor d'im-

personal com la construcció amb *es*: «Des de ca meva *es veu* el cementiri [...]». *Van* al cementiri per una costa molt empinada»; i en totes tres obres hi ha d'altres característiques baleàriques com ara les locucions prepositives *a devers, per devers* 'devers' («Tot *Solnegre* era a [...] Sant Tem [...] a devers una hora del poble» S; «Degueres néixer per devers l'any quaranta» C) i *de cap a* 'cap a' («si el que congries de cap a mi és odi no m'hi trobaràs» E); o la construcció de les preposicions *damunt, davant...* amb pronom fort (*vora tu, davant mi, devora ell*) o bé amb nom i sense el de més habitual en altres parles: *damunt un roc*; o els relatius *tot quant i així com* («creia que el món era així com el definia» C). En canvi, no hi ha (o hi deu ser molt poquet) el verb *tornar* seguit d'infinitiu sense la *a* més general: «em fitaven i *tornaven a* encauar-se» (C). A *Solnegre* hi ha l'ús gairebé exclusiu, xocant, de l'infinitiu *ésser* (¿per què no, si de cas, el baleàric *esser*?), que després s'abandona en gran part. Tot fa pensar que *Solnegre* va tenir un mal corrector i/o que l'autor era encara inexpert o poruc. O totes dues coses.

La voluntat estilística de l'autor es manifesta en un tret singular: fa transitiu tal o tal verb intransitiu. Vegem-ne algun cas: «badocar aquell

quadre gris» (S), «badocava les aus» (C); «les torxes que fumejaven giravolts d'ennuolada tonalitat taronja» (E). D'altra banda, aquestes obres tenen una gran riquesa de mots derivats, que sovint reforcen la vivència personal dels fets narrats: *ancam, banyam, costellam, cuixam, femellam, fustam, pedram, velam* (sufix molt abundant); «la joiosa *morassa* que els vendria pel nord d'Àfrica» (E, col·lectiu: 'els moros'), *ensagnassat, homenatxo, bufeteig, cordellí, torricó, paperim, ratim* («Amb les rates [...] estols de ratots peluts, geperuts, ronyosos [...]». Fins que una tarda i a l'uníson el *ratim* s'havia llançat de sobte a l'aigua [...]. Però també una gavina que menjava engelosida [...] de sobte era atacada per un flotó de *ratim* que la cobria, la rosegava» E, col·lectiu i despectiu alhora), *ullons, cuinó* («l'ampla cambra de què dispo, el cuinó, els armaris» E), *pedrolins, menjua, menjussa, tavernutxo*; sovint menys comuns: *rebostejar* 'tafanejar', *matrimoniar* («un altre [germà] havia matrimoniat Conxita»), *plorinyar* («recorda i plorinya el món perdut» C).

Voluntat estilística desequilibrada, però, en diversos punts pel problema que dic de corrector i de poc control personal de la normativa, com exemplificaré dijous vinent.*

MOTACIONS

MÀRIUS SERRA

Onclarro?

Proa publica una nova traducció al català d'*Il Gattopardo*, la gran novel·la de Tomaso di Lampedusa. Llorenç Villalonga, tan proper a l'obra del sicilià des de tots els punts de vista, ja la va traduir ara fa cinquanta anys, però a Proa han considerat que calia actualitzar-la. Calia? Doncs no sé si cada generació, com se sol dir, ha de tornar a traduir els clàssics, però en aquest cas l'operació és un encert. És a dir, que calia. Si més no, la traducció de Pau Vidal Ilisca d'una manera magnífica, sense que això impliqui abaixar el llistó de l'exigència. Un exemple molt cridaner és la solució adoptada per Vidal a l'hora de traduir un mot omnipresent al text, en boca del jove Tancredi quan s'adreça al seu oncle Fabrizio Salina. I ho fa sovint. Per exemple, quan li deixa anar la frase més citada de la novel·la: «Si volem que tot quedi com és, cal que tot canviï». La familiaritat entre els dos protagonistes és tan intensa que el nebot l'anomena *zione*. *Zione*, augmentatiu de *zio*. Com dir-ne en català? Onclàs? Tiarro? No és una decisió senzilla. Vidal opta per un contundent *onclarro*. I Villalonga? Doncs tria una solució menys convincent i quasi nadalenca: *tiot*.*

L'ULL DE L'AGULLA

DANIEL BOADA

Es tracta de comprar molts cotxes per salvar l'economia. I de no fer-los servir per salvar el planeta!

